

## **Bioloģiskās dārzenkopības nozares ziņojums par 2025. gadu**

**Bioloģisko dārzeņu audzēšanas nosacījumi KLP trešajā gadā turpināja stabilizēties. Citādi bija ar audzēšanas praktiskajiem nosacījumiem. Milzīgu ietekmi atstāja meteoroloģiskie apstākļi veģetācijas periodā. Faktiski tā lielākā daļa bija ar pārmērīgiem nokrišņiem, kas nevarēja neietekmēt bioloģisko dārzeņu izaudzēšanu.**

Bioloģisko dārzeņu audzēšana Latvijā, pēc Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācijas datiem, notiek aptuveni 2000 ha platībās. Ļoti maz ir bioloģisko saimniecību, kas ir specializējušās tikai bioloģisko dārzeņu ražošanā. Lielākajā daļā gadījumu saimniecības ir daudznozaru un tajās audzē daudz dažādu kultūraugu. Kritiskos apstākļos, kādi izveidojās aizvadītajā gadā, tā kaut kādā ziņā kļuva par priekšrocību, jo bija kultūraugi, kas izauga vai deva ražu, tikai zemāku. ZM kopā ar LAD deva dažādas pielāides, kas bija saistītas ar konkrētu prasību izpildi, ja tika konstatēts, ka neizpilde ir veidojusies pārmitru laika apstākļu rezultātā. Galvenie iemesli bija lielais nokrišņu daudzums, kas traucēja gan sējas un stādīšanas darbus, vēlāk kopšanas darbus un ražas vākšanu. Vidēji līdz lieli zudumi veidojās slimību dēļ, dažādu puuvju izplatība bija ievērojama. Raža bieži vien izveidojās neatbilstošā apjomā, bija sliktas kvalitātes. Lieli zudumi bija kartupeļiem, jo lietus traucēja kā iestādīšanu, tā iestādītais sapuva mitruma dēļ. Liela nozīme bija konkrēto lauku reljefam un augsnes mehāniskajam sastāvam. Smilts augsnēs situācija neveidojās tik smaga. Sevišķi grūti klājās tiem audzētājiem, kuri savu biznesu veidoja no uzglabājamajiem dārzeņiem. Vedot uz noliktavām dārzeņus, kurus citkārt nebūtu vērts vest uzglabāšanai, tiem nonākot apstākļos, kur mikroklimate regulēšanas iespējas ir minimālas, veidojās lieli zudumi. Tā visa rezultātā uz jaunā gada pusi daudzviet jau noliktavas bija krietni patukšojušās.

Aizvadītā bioloģisko dārzeņu sezona bija viena no smagākajām sezonām. Aprīļa beigās nokrišņi traucēja sekmīgi uzsākt sezonu, jo nebija iespēja uzsākt augsnes apstrādes darbus.

Maijā laika apstākļi daudz nemainījās, tas nozīmēja, ka nu jau ne tikai augsnes apstrādes darbi iekavējas, bet arī agro dārzeņu sēja, kavējās kartupeļu stādīšana, tiem, kam izdevās iestādīt, nācās noskatīties, kā lauki mirkst ūdenī un kā stādītie kartupeļi sapūst. Bija saimniecības, kur kartupeļu stādījumus nācās pārstādīt pat trīs reizes. Nav tāda kultūrauga, izņemot ķirbjaugus, kuru sēja vai stādīšana maijā netika traucēta.

Jūnijs atnāca siltāks, bet nokrišņi turpinājās, tas nozīmē, ka iestādītos un iesētos dārzeņu apkopt bija īsts izaicinājums. Nezāles auga, slimības parādījās ātrāk, kā gribējās. Īpaši smagi klājās ar kartupeļiem. Šādos apstākļos īpaši slikti jūtas ķirbjaugi, daudz labāk nebija ar pupiņām. Tādos apstākļos neklājas labi arī sausummīļiem garšaugiem.

Jūlijā lietus turpinājās, tādēļ nu jau ne tikai kopšana tika traucēta, bet agrajiem dārzeņiem – arī novākšana. Slimību un slapjuma dēļ agro kartupeļu raža bija pavisam pieticīga.

Augustā beidzot mēneša otrajā pusē sāk mitēties nokrišņi. Varēja nedaudz uzelpot. Uzlabojās dārzeņu augšanas apstākļi, vairs tik intensīvi neizplatījās slimības.

Septembris bija ļoti silts un nokrišņu praktiski nebija, tādēļ pat salīdzinoši vēlu sētiem un stādītajiem dārzeņiem, kas nebija nopuvuši slapjumā, bija iespēja nobriedināt ražu. Ražas vākšanas laiks bija ļoti labvēlīgs.

Oktobra sākums bija tikpat labvēlīgs, tādēļ nebija problēmu, lai pabeigtu sekmīgi dārzeņu ražas novākšanu.

Lielas priekšrocības bija tiem audzētājiem, kuriem dārzeņu lauki bija paaugstinātā reljefā un vieglākas smilts augsnes, kur ūdens vieglāk aizplūst.

Jau piekto sezonu darbojās kooperatīvs *Ekoloģisks.lv*. Tas balstās uz vietējiem resursiem, izmantojot iespējas, kas ir saimniecībās uz vietas, lai palielinātu piedāvājumu tieši vietējā tirgū. Rūpējas par kopējām resursu iegādēm un dalību tirgū, to nodrošinot ar mārketinga un reklāmas palīdzību. Produktu kvalitāte tiek aktīvi kontrolēta un tiek veidota sadarbība ar vietējām kopienām. Ir partneri, ar kuriem sadarbība tiek veidota uz savstarpēji labvēlīgiem noteikumiem, tā sortiments tiek paplašināts vēl vairāk. Biedri aktīvi meklē iespējas jauniem risinājumiem un audzēšanas tehnoloģijām. Jau otro gadu darbojas noliktava-veikals, kas orientējas ne tikai uz vairumtirgotājiem, bet, lai veicinātu veselīgas pārtikas tālāku izplatīšanos, arī piedāvā iespējas ikvienam interesentam iegādāties tādus produktus kā kartupeļus, dažādus sakņaugus, sīpolus.

Viens no vecākajiem kooperatīviem Latvijā ir LPKS *Zaļais Grozs*, darbojas kopš 2003. gada. Ir uzkrāta liela pieredze bioloģisko primāro un pārstrādes produktu ražošanā. Dalībnieki ir 12 salīdzinoši nelielas dažāda profila saimniecības Vidzemē, kas tajā skaitā nodarbojas ar bioloģisko dārzkopību. Četrās notiek arī bioloģisko dārzeņu audzēšana.

Nozares attīstība ir saistīta ar daudziem izaicinājumiem. Jārisina ūdens noteces problēmas, ko gan bieži nevar atrisināt vienas saimniecības ietvaros, bet jāsadarbojas ar kaimiņiem, pašvaldību. Bieži vien risinājumi prasa plašāku iejaukšanos ūdens notecē. Nepieciešamas meliorācijas sistēmu rekonstrukcijas. Tie visi nav lēti pasākumi, bieži vien mazās saimniecības šādas investīcijas nevar atļauties. Šeit ir nepieciešama tālredzīga valsts palīdzība tāda veida projektos. Tas palīdzētu mazināt klimatisko apstākļu radītos ietekmi un sekas. Citādi valsts palīdzība tiešo seku likvidēšana var

pieaugt līdz budžetam nepaceļamiem apmēriem. Jāaudzē ir augsnes kapacitāte, rūpējoties par tās veselību un auglību, izmantojot kvalitatīva aerobā komposta un tā produktu palīdzību. Svarīga ir mikroorganismu un dažādu netradicionālo līdzekļu izmantošana, neaizmirstot par makroelementu mēslošanas līdzekļiem un kaļķošanas materiāliem. Īpaši ir jā rūpējas par kūtsmēslu kvalitātes uzlabošanu, tos kompostējot. Tas mazinātu nezāļu spiedienu un uzlabotu augsnes īpašības. Daudzgadīgo nezāļu prasmīga apkarošana, izmantojot zaļmēslojuma augus, un galējā variantā to mehāniskā apkarošana. Kooperatīvu ietvaros ir jādomā par plašāku ravēšanas platformu un robotizētas tehnikas ieviešanu.

**Māris NARVILS,**

**LLKC Lauksaimniecības daļas augkopības eksperts**